

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

แนวทางการบริหารงานการแพทย์แผนไทยตามหลักพรหมวิหาร 4
An approach of Administrative of Traditional Thailand Medicine
in accordance with Principles of the Brahmavihara 4

ชัยยุทธ บุญศิริรัตน์¹ พระครูโกศลปริยัตยานุกิจ²

¹นักศึกษาลัทธิศาสตร์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการแพทย์แผนไทยประยุกต์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

²อาจารย์พิเศษ คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานการแพทย์แผนไทยตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร โดยมุ่งศึกษาการบริหารงานการแพทย์แผนไทยตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร โดยการศึกษาดำเนินการ ทำราย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ สร้างเครื่องมือจากกรอบเนื้อหาทางการบริหารงานการแพทย์แผนไทยตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง เป็นบทสรุปของการวิจัย และเป็นกรอบแนวคิดผลการวิจัยที่เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานการแพทย์แผนไทย ของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร ผู้บริหารควรมีหลักบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการที่มีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ซึ่งจะเป็นผู้บริหารงานการแพทย์แผนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่การบริหารงานแพทย์แผนไทยให้มีคุณภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ก็จะต้องควบคู่ด้วยคุณธรรม ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมในการบริหาร การปกครอง ซึ่งธรรมะที่เป็นหลักใจหรือเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย นั่นคือ หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับนักปกครองหรือผู้บริหารที่ควรมีในการบริหารงาน อันได้แก่ เมตตา ความปรารถนาดี กรุณา การช่วยเหลือ มุทิตา การร่วมยินดี และอุเบกขา การมีใจเป็นกลาง

คำสำคัญ: การบริหารงานการแพทย์แผนไทย, พรหมวิหาร 4,

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

Abstract

The main objectives of this research were to study suggestions and offer a guidance to The Administrative of Traditional Thailand Medicine in accordance with Principles of the Brahmavihara 4 of the findings of this study were found that the Administrative of Traditional Thailand Medicine. Executives should have good and efficient management principles include the science and art of administration which will be able to manage Thai traditional medicine effectively and efficiently but the management of Thai traditional medicine to have quality and achieve that objective. It must be coupled with virtue according to the principles of Buddhism which is regarded as the principle of administration and governance which is the principle that is the principle or belonging of the elders that is the Principles of the Brahmavihara 4, which are the principles for the rulers or administrators that should be in administration, which are: 1) Metta: Loving-kindness 2) Karuna: Compassion 3) Mudita: Sympathy 4) Upekkha: Equanimity

Keywords: The Administrative of Traditional Thailand Medicine, Brahmavihara 4

บทนำ

การแพทย์แผนไทยเป็นศาสตร์ทางการแพทย์แขนงหนึ่งที่เป็นลักษณะแนวสุขภาพแบบองค์รวม โดยองค์ความรู้ที่ใช้จะเป็นองค์ความรู้ที่สั่งสมกันมาแต่ในอดีตบวกกับการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในปัจจุบัน หรือที่เราได้ยืมว่า การแพทย์แผนไทยประยุกต์ เพื่อมาดูแลสุขภาพ โดยส่วนใหญ่แล้วศาสตร์การแพทย์แผนไทย เราจะมาใช้ในแง่สร้างเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค หรือการฟื้นฟู ในที่นี้จะกล่าวถึงการนำเอาหลักธรรมานามัย ผสมผสานด้านการแพทย์แผนไทยในการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (อวย เกตุสิงห์, 2530: 25)

พุทธธรรมเป็นหลักพื้นฐานของชีวิต เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตไทยเป็นหลักเพื่อการดำเนินชีวิตอย่าง สันติสุขของคนในสังคม หลักพรหมวิหาร 4 จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในการ บริหารการแพทย์แผนไทย โดยผู้บริหารสถานพยาบาลควรยึดหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2547: 20) กล่าวว่า คนมีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม) มีธรรมคือหลักความประพฤติดังนี้ มีพรหมวิหาร คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือผู้ที่มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม 4 อย่าง ได้แก่ เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง บำเพ็ญการสงเคราะห์

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

ดังนั้น ศูนย์บริการสาธารณสุข เปรียบเสมือนเป็นสถานที่ให้การพยาบาลและต้องมีคุณธรรมควบคู่ไปด้วย เพื่อที่จะนำความรู้ความสามารถไปรักษาผู้ป่วย ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมเพื่อนำไปใช้ในสังคมชีวิตประจำวัน การพยาบาลให้บรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายในยุคปัจจุบันนี้ จึงต้องเน้นในเรื่องคุณธรรมเป็นหลัก ซึ่งจะต้องเริ่มจากศูนย์บริการสาธารณสุข และหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีหลักธรรมมาเป็นเครื่องมือในการบริหารงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของกระทรวงสาธารณสุข

การบริหารงานของผู้บริหารนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้บริหารต้องปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบทั้งเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้บริหารที่จะต้องบริหารจัดการใช้ทรัพยากรทั้งที่เป็นบุคคล และสิ่งของเพื่อปรับปรุงและพัฒนางานด้านการแพทย์ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น จึงทำให้เห็นว่าการนำหลักการบริหารเชิงพุทธโดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานการแพทย์แผนไทยจะเป็นแนวทางที่ดี ในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานของผู้บริหารโดยเฉพาะงานด้านการแพทย์แผนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานการแพทย์แผนไทยตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการบริหารงานการแพทย์แผนไทยตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ สร้างเครื่องมือ จากกรอบเนื้อหาทางด้านการบริหารงานการแพทย์แผนไทยตามหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาแนวทางการบริหารงานการแพทย์แผนไทยตามหลักพรหมวิหาร 4 ของศูนย์บริการสาธารณสุข สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร

2. ขั้นตอนการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้ ได้แก่ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิดทฤษฎี ระเบียบ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิด หัวข้อปัญหา และวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3) สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัย 4) เก็บรวบรวมข้อมูล 5) วิเคราะห์ข้อมูล 6) สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานด้านการแพทย์แผนไทย ระบบการบริหาร การแพทย์แผนไทย แนวคิดหลักพรหมวิหาร 4 และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลดิบ (Raw Data) จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการสำรวจข้อมูลทฤษฎี และการสำรวจข้อมูลปฐมภูมิ ผู้วิจัยนำข้อมูลเหล่านั้นมาเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) และนำเสนอข้อมูลเป็นความเรียง เป็นบทสรุปของการวิจัย และเป็นกรอบแนวคิดผลการวิจัยที่เกิดจากการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

ทิศทางและนโยบายการดำเนินงานกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสู่ “การเป็นองค์กรหลัก ด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เพื่อการพึ่งตนเองด้านสุขภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน” ภายใต้การดำเนินงานการพัฒนาวิชาการการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือกและยาสมุนไพรให้เป็นที่ยอมรับ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระบบสุขภาพและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ รวมทั้งสร้างมาตรการคุ้มครอง อนุรักษ์และส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยให้คงอยู่ ตลอดจนสร้างมาตรฐานการดำเนินงานด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเพื่อนำไปใช้ในระบบสุขภาพ ได้อย่างปลอดภัย มีคุณภาพ เป็นทางเลือกในการสร้างความมั่นคงทางสุขภาพของประชาชนร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน โดยขับเคลื่อนตามแนวทางยุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศ 4 ด้าน ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปีด้านสาธารณสุข เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกันของกระทรวงสาธารณสุข คือ “ประชาชนสุขภาพดี เจ้าหน้าที่มีความสุข ระบบสุขภาพยั่งยืน” (กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข, 2564: 1-5)

นโยบายที่ 1 ส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเป็นเลิศ Prevention & Promotion Excellence

1. การส่งเสริมสุขภาพด้วยองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกตามกลุ่มวัยโดยเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาระบบสุขภาพและป้องกันโรคในชุมชนด้วยองค์ความรู้ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกเพื่อบูรณาการแนวทางพัฒนาสุขภาพตามกลุ่มวัย อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ภายใต้การดำเนินงานของเครือข่ายสุขภาพระดับตำบล ได้แก่ หน่วยบริการสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมอพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและ ภาคีเครือข่ายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้เกิดขึ้นอย่างน้อย 1,000 ตำบลโดยในแต่ละชุมชน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

มีการพัฒนาโปรแกรมในการ ดูแลสุขภาพตามกลุ่มวัยที่มีความปลอดภัยและเหมาะสมกับพื้นที่ดังรายละเอียดต่อไป

- 1.1 กลุ่มสตรีและเด็กปฐมวัย เช่น การดูแลมารดาก่อนคลอดและหลังคลอด (กรณีเวช การนวด ประคบเต้านม การทับหม้อเกลือ) และการนวดกระตุ้นพัฒนาการเด็ก
 - 1.2 วัยรุ่น เช่น การพัฒนาคลินิกเลิกบุหรี่และยาเสพติด
 - 1.3 วัยทำงาน เช่น การพัฒนาคลินิกไมเกรน ภูมิแพ้และโรคที่เกิดขึ้นจากการทำงาน (Office Syndrome)
 - 1.4 วัยผู้สูงอายุเช่น การพัฒนาคลินิกข้อเข่าเสื่อม และการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Long Term Care)
 - 1.5 การควบคุมและป้องกันโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อเช่น โรคไข้เลือดออกไวรัสซิกา พยาธิใบไม้ดับ มะเร็ง และโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง
2. การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรอบรู้ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และยาสมุนไพร เพื่อให้ประชาชนมีการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ จากสมุนไพรและบริการสุขภาพที่ถูกต้องอย่างรู้เท่าทัน และการติดตามกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สมุนไพร การโฆษณา บริการสุขภาพและคลินิกการแพทย์แผนไทยให้เป็นไปตามมาตรฐาน และมีความปลอดภัย
3. การดูแลสิ่งแวดล้อม โดยการส่งเสริมให้สถานบริการสาธารณสุขให้เป็น GREEN & CLEAN ด้วยสมุนไพร เช่น การมีส่วนสมุนไพรในทุกหน่วยบริการ และส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์พันธุ์พืชสมุนไพรในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดการทดแทนพืชสมุนไพรที่ถูกนำไปใช้ประโยชน์และการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของ พืชสมุนไพรอย่างยั่งยืน

นโยบายที่ 2 บริการเป็นเลิศ Service Excellence

1. การบริการและพัฒนาคุณภาพบริการ โดยมุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสาขาวิชาชีพและประชาชน โดยแบ่งระดับของการพัฒนาเป็น 2 ระดับ คือ
 - 1.1 การพัฒนารูปแบบบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (General Hospital) ให้มีการรับรองคุณภาพ ได้แก่
 - รพ.สต. อำเภอละอย่างน้อย 2 แห่ง ใน รพ.สต.ขนาดใหญ่ หรือสถานีนอนาภัยเฉลิมพระเกียรติ หรือ รพ.สต. ที่ถูกกำหนดให้เป็น Primary Care Cluster (PCC)
 - โรงพยาบาลชุมชน จังหวัดละอย่างน้อย 2 แห่ง

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

- โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป เขตสุขภาพละอย่างน้อย 2 แห่ง

1.2 การพัฒนาบริการการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกในโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ผสมผสาน(ยศเส) เพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศเฉพาะด้าน (Excellence & Special Hospital) ทั้งด้านการบริการผู้ป่วยนอก ผู้ป่วยใน การบริการเชิงรุกสู่ชุมชน และพัฒนามาตรฐานการให้บริการเพื่อให้ได้รับการรับรองคุณภาพโรงพยาบาล (Hospital Accreditation) เพื่อเป็นโรงพยาบาลการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกต้นแบบ

2. การพัฒนาสมุนไพรครบวงจร เพื่อพัฒนาสมุนไพรไทยที่มีคุณภาพและมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาระบบสุขภาพและเศรษฐกิจของประเทศ ตามแนวทางดังต่อไปนี้

2.1 การขับเคลื่อนภายใต้การขับเคลื่อนแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ภายใต้ทิศทางการขับเคลื่อนการพัฒนาสมุนไพรไทยครบวงจร ตั้งแต่การส่งเสริมผลิตผลของ สมุนไพรที่มีศักยภาพตามความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ (ต้นทาง) การพัฒนาอุตสาหกรรมและ การตลาดสมุนไพรให้มีคุณภาพระดับสากล (กลางทาง) การส่งเสริมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาโรคและการ สร้างเสริมสุขภาพ (ปลายทาง)รวมถึงการสร้างกลไกการบริหารและนโยบายภาครัฐเพื่อการขับเคลื่อนสมุนไพรไทย อย่างยั่งยืน

2.2 การขับเคลื่อนเมืองสมุนไพร 4 ภาค ให้มีความเข้มแข็งด้วยกลไกภาครัฐ

2.3 การผลิต พัฒนาและส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์ (Product)ด้านสมุนไพรคุณภาพ ได้แก่ product ด้านเวชภัณฑ์, productด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ และ productด้านอาหารและอาหารเสริม ภายใต้การพัฒนาแหล่ง ผลิตที่ได้มาตรฐาน GMPและการควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในด้านปริมาณสารสำคัญและควบคุม การปนเปื้อนของจุลินทรีย์และสารตกค้างอื่นๆ

2.4 การพัฒนาตำรับยาแผนไทยแห่งชาติเพื่อนำ มาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการผลิตและขึ้นทะเบียน ตำรับยาแผนไทยที่ผลิตและพัฒนาบนพื้นฐานองค์ความรู้การแพทย์แผนไทย โดยส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้ยา แผนไทยที่มีคุณภาพในการดูแลสุขภาพ รักษาโรคลดการพึ่งพายาแผนปัจจุบัน และลดการนำเข้าจากต่างประเทศ ช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ

3. การพัฒนางานวิจัยสู่การนำไปใช้ทางการแพทย์และทางตลาด เพื่อตอบสนองการพัฒนาสู่ประเทศไทย 4.0 โดยมุ่งเน้นการสร้างกลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพรระดับประเทศ ตั้งแต่การสร้างกลไกเชิงนโยบายเพื่อช่วยให้เกิดการวิจัยแบบครบวงจรรวมถึงการ ยกกระตือรือร้นการทำงานวิจัยในลักษณะของการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงและลดช่องว่างการนำวิจัยไปใช้ประโยชน์ ทั้งด้านการแพทย์และการตลาด ทำให้องค์ความรู้จากการวิจัยด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และ สมุนไพรสามารถพัฒนาต่อยอดจนครบห่วงโซ่มูลค่า (Value-Chain) ก่อให้เกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจต่อไปในอนาคต โดยมีแนวทางการพัฒนาดังต่อไปนี้

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

3.1 การพัฒนากลไกการขับเคลื่อนงานวิจัยเพื่อกำหนดทิศทางการวิจัยและการสนับสนุนงบประมาณวิจัย

3.2 การพัฒนาศักยภาพนักวิจัย และการสร้างเครือข่ายนักวิจัยระดับภูมิภาค

3.3 การพัฒนาห้องปฏิบัติการวิจัยสู่มาตรฐานสากล

นโยบายที่ 3 บุคลากรเป็นเลิศ People Excellence

1. พัฒนาวิชาชีพแพทย์แผนไทย และสาขาวิชาชีพที่ดำเนินการด้านการแพทย์แผนไทยตาม Service plan สาขาการแพทย์แผนไทยฯ ทั้งในด้านการบริหารจัดการแผนกำลังคนด้านการแพทย์แผนไทยทั้งหน่วยงานระดับ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และหน่วยงานผู้ปฏิบัติงานด้านการแพทย์แผนไทยฯ ในส่วน ภูมิภาคให้เพียงพอต่อภาระงาน รวมไปถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านการแพทย์แผนไทย เช่น การฝึกอบรมเพื่อสร้างทักษะและประสบการณ์ด้านวิชาชีพที่เพียงพอ และการส่งเสริมกระบวนการปฏิบัติงานของ บุคลากรด้านการแพทย์แผนไทยด้วยงานประจำสู่งานวิจัย (R2R) ส่งผลให้บุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านการแพทย์ แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมีสมรรถนะในการปฏิบัติงานสูงและมีความสุขในการทำงาน นอกจากนี้การพัฒนา การศึกษาด้านการแพทย์แผนไทยถือเป็นสิ่งที่จำ เป็น เพื่อให้แพทย์แผนไทย และบุคลากรสาธารณสุขที่เกี่ยวข้อง สามารถนำองค์ความรู้ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือก และสมุนไพรมาปรับใช้ในการพัฒนาสุขภาพ ของประชาชนได้อย่างเหมาะสม ภายใต้หลักสูตรการเรียนการสอนที่ได้มาตรฐาน

2. สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็น MOPH / I AM DTAM

นโยบายที่ 4 บริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล Governance Excellence

1. การพัฒนาธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการภาครัฐโดยใช้เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาองค์กร และพัฒนาองค์กรให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ตามเกณฑ์ พัฒนาระบบธรรมาภิบาล (ITA)

2. การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารโดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศด้านการแพทย์ แผนไทยและสมุนไพร เพื่อรองรับการบริหาร การกำกับติดตาม และประเมินผลการขับเคลื่อนด้านการพัฒนา การแพทย์แผนไทยและสมุนไพรไทยรวมถึงเป็นประโยชน์ต่อการเข้าถึงองค์ความรู้ของประชาชนและผู้ประกอบการ

3. การพัฒนาระเบียบ/กฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยปรับปรุงและทบทวนระเบียบ/กฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อกลไกการพัฒนาและคุ้มครองการแพทย์แผนไทยและสมุนไพร รวมถึงเพื่อให้เกิดการส่งเสริมผู้ประกอบการ ภายใต้กลไกควบคุมผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ประกอบไปด้วย

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

- 3.1 ปรับปรุง พ.ร.บ. ส่งเสริมและคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
- 3.2 ผลักดัน ร่าง พ.ร.บ. ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. และจัดทำกฎหมายลำดับรอง
- 3.3 ปรับปรุงระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายและขึ้นทะเบียนยา
- 3.4 พัฒนามาตรการรองรับผลกระทบของข้อตกลงระหว่างประเทศต่อภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย เพื่อปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน และลดอุปสรรคที่เกี่ยวข้องต่อการส่งเสริมและพัฒนาสมุนไพรไทย

พรหมวิหาร 4 กับการบริหารแพทย์แผนไทยของศูนย์บริการสาธารณสุข

ธรรมเป็นหลักใจหรือเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย ข้อนี้ว่ากันโดยฐานะแล้ว คนเราก็มีคนทีเล็กกว่าเราอยู่เสมอ พรหมวิหาร 4 จึงเป็นธรรมจำเป็นสำหรับคนทุกคนนั่นเอง ได้แก่ การสร้างความรู้สึกตามลักษณะของอารมณ์ (พระเทพติลก (ระแบบ จิตตญาณ, 2548: 64) ดังต่อไปนี้

1. เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาจะให้มีความสุข ต้องการเห็นคนอื่นและสัตว์อื่นดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่มีเวรไม่มีภัยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ให้มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน ซึ่งบางโอกาสอาจแสดงออกได้ด้วยการช่วยเหลือกันทางกายหรือพูดจากันด้วยเมตตา คือ ปรารถนาดีต่อกัน ไม่กล่าวคำโกหก คำส่อเสียด คำหยาบ คำเพ้อเจ้อเหลวไหลต่อบุคคลเหล่านั้น

2. กรุณา ความสงสาร ต้องการที่จะช่วยบุคคลอื่น สัตว์อื่น ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ความรู้สึกข้อนี้ใช้ในกรณีที่คนอื่นเขากำลังประสบความทุกข์ความวิบัติอยู่ ทรงสอนให้สร้างความรู้สึกที่จะเห็นเขาหลุดพ้นจากความทุกข์เป็นเบื้องต้น เมื่อมีความสามารถ ก็ให้แสดงออกมาได้ทางกาย คอยช่วยเหลือเขา ทางวาจาแนะนำพรั้งเตือนหรือชี้แจงให้เกิดความรู้สึกที่เหมาะสมที่ควร

3. มุทิตา ความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นบุคคลอื่นเขาได้ดี มุทิตาจึงใช้ในกรณีที่เมื่อเห็นคนอื่นเขาได้ดี มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีความสำเร็จในชีวิต การงาน การศึกษา ก็พลบชื่นชมยินดีกับเขา ถ้าหากว่าจะแสดงออกทางกาย วาจาได้ ก็ช่วยเหลือ ก็แสดงไป แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ ก็ให้มีความรู้สึกชื่นชมยินดีในการที่เขาได้ดี ปรารถนาที่จะเห็นเขารักษาสมบัติ ฐานะ ตำแหน่งเอาไว้ได้นานๆและมีความเจริญยิ่งขึ้นไป

4. อุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อคนอื่นประสบความวิบัติ คือ ทำจิตให้เป็นกลาง ได้แก่วางเฉย ไม่ดีใจเมื่อศัตรูของเราประสบความวิบัติ เตือนร้อน หรือมีอันตรายล้มตายไป และไม่เสียใจเมื่อญาติพี่น้องคนใกล้ชิดของประสบความวิบัติเพราะการกระทำความผิดของเขาเป็นเหตุ โดยทำความรู้สึกที่ว่า คนเราทุกคนที่เกิดมาก็มีกรรมเป็นของของตน จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ และมีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ใครทำกรรมอันใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น พี่น้องของเรา

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 4

“GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2022 iHappiness: ความสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืนในยุคสังคมดิจิทัล”

ประสบการณ์ชีวิตเพราะกรรมของเขาเอง แม้จะเศร้าโศกเสียใจก็ช่วยเหลือแก้ไขอะไรไม่ได้ ทำให้ตัวเองเดือดร้อนเป็นทุกข์ มีความกังวลโดยไม่เกิดอะไรขึ้นมา

ดังนั้น การดำรงตนของผู้นำในการบริหารแพทย์แผนไทยของศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งโบราณเปรียบผู้นำดุจพรหม คือ บุคคลผู้ยิ่งใหญ่และมีอำนาจ ประกอบด้วย 1) เมตตา ผู้บริหารจะต้อง มีจิตที่เป็นกุศลเปี่ยมด้วยความรัก ไม่ผูกโกรธและพยาบาทต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา 2) กรุณา ผู้บริหารจะต้องมีจิตคิดจะช่วยเหลือและปลดเปลื้องความทุกข์ตลอดเวลา เป็นคนอาสาช่วยแบ่งเบาภาระอย่างสม่ำเสมอ 3) มุทิตา ผู้บริหารจะต้องมีอัธยาศัยไมตรีจิตที่งดงามและผ่องใส ยินดีในความสุขและความสมหวังของผู้อื่น แม้นมีทุกข์หรือสับเคราะห์กรรมก็ไม่คิดจะซ้ำเติมหรือเยาะเย้ยให้ต้องเจ็บช้ำน้ำใจ และ 4) อุเบกขา ผู้บริหารจะต้องมีการประพฤติและปฏิบัติที่เที่ยงตรงและเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยความรักและความชัง คำหนึ่งถึงผลของการกระทำของสัตว์ทั้งหลายที่ทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นที่ตั้ง เรียกว่า “ค่าของคนที่ผลของการกระทำ” ไม่ลุแก่อำนาจไม่เหิมเกริมซ้ำเติมผู้อื่น เพราะตนอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ

สรุป

การบริหารงานการแพทย์แผนไทย ผู้บริหารควรมีหลักบริหารที่ดีและมีประสิทธิภาพ รวมไปถึง ถึงการที่มีศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงาน ซึ่งจะเป็นผู้บริหารงานการแพทย์แผนไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล แต่การบริหารงานแพทย์แผนไทยให้มีคุณภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น ก็จะต้องควบคู่ด้วยคุณธรรม ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ถือว่าเป็นหลักธรรมในการบริหาร การปกครอง ซึ่งธรรมะที่เป็นหลักใจหรือเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย นั่นคือ หลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับนักปกครองหรือผู้บริหารที่ควรมีในการบริหารงาน อันได้แก่ เมตตา ความปรารถนาดี กรุณา การช่วยเหลือ มุทิตา การร่วมยินดี และอุเบกขา การมีใจเป็นกลาง

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข. (2564). **คู่มือสำหรับผู้บริหารงานด้าน**

การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ผสมผสาน. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2548). **ธรรมปริทรรศน์ (พิมพ์ครั้งที่ 4)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2547). **ธรรมนุญชีวิต (พิมพ์ครั้งที่ 12)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สถาบันการแพทย์แผนไทย. (2546). **ระบบการบริหารการแพทย์แผนไทย**. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

อวย เกตุสิงห์. (2530). **ยากกลางบ้านที่ใช้ได้ผล**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต.